

»Korenina vsega zla je pohlep po denarju. Po tem so nekateri hlepeli in tako zablodili proč od vere, s tem pa sami sebi zadali veliko bolečin.«
(1 Tim 6,10).
Metropolit Anton Stres, v bolečinah.

USODNI STRES

Za zrušitev cerkvene finančne piramide, ki bo prizadela skoraj 10 tisoč delavcev, je odgovoren sedanji prvi mož slovenske RKC Anton Stres, ki je v odločilnih letih kot vodja gospodarskega sveta mariborske nadškofije sprejel vse ključne odločitve

Piše Borut Mekina

Le še 311 evrov ima Gospodarstvo Rast na svojem računu v banki NKBM. Še 128 evrov je v hišni blagajni podjetja, na Slovenski 17 v Mariboru, ostalo premoženje pa je v finančnem smislu bolj ali manj nelikvidno. To so recimo različne barve, laki, razredčila s pretečenim rokom trajanja, gobice, večji in manjši vijaki pa tudi »zlati lističi«, namenjeni restavraciji, shranjeni v kleti podjetja. Vse to je skupaj vredno okoli 6000 evrov, piše v minuli teden objavljenem poročilu stečajne upraviteljice tega podjetja, ki je bilo nekoč odskočna deska za finančne avanture mariborske nadškofije. Res je, da ima podjetje v lasti še nekaj vinogradov in starejšo hišo v Slovenski Bistrici, kar vse je cenilec ocenil na okrog 245.335 evrov. A v državni NLB se medtem sprašujejo: Kako naj si sedaj s temi razredčili in vinogradi v občini Krčevina povrnejo 91 milijonov evrov, ki so jih pred leti posodili cerkvi, zanje pa je jamčilo Gospodarstvo Rast?

Biblični potop

Za največjo gospodarsko polomijo po osamosvojitvi države je doslej veljal poskus

menedžerskega prevzema družbe Merkur. Skupina menedžerjev okrog Bineta Kordeža je po stečaju svojega podjetja za seboj pustila kar 471 milijonov evrov globoko luknjo – toliko terjatev, predvsem do bank, je namreč na koncu priznalo sodišče. Ostali, podobni neslavni primeri so se gibali v razsežnostih tam okrog 150 milijonov evrov. Za 180 milijonov evrov terjatev je denimo za seboj pustil stečaj Poteze Naložb, ki je doslej veljal za drugo največjo gospodarsko polomijo, približno toliko pa je »vreden« tudi poskus privatizacije Pivovarne Laško. Po propadlem menedžerskega prevzemu skupine Laško je Infond holding Boška Šrota bankam ostal dolžen 167 milijonov evrov.

Omenjena lestvica neslavnih je minuli teden dobila novega, nespornega šampiona: cerkev. Po stečaju holdinga Zvon Dva, potem ko je minuli teden ljubljansko višje sodišče potrdilo stečaj Gospodarstva Rast in potem ko je konec minulega meseca po letu dni agonije mariborsko sodišče razglasilo stečaj holdinga Zvon Dva, se je uresničil polom »bibličnih« razsežnosti, kot je v tajnem vatikanskem poročilu pred dvema letoma pisal italijanski l'Espresso. Prve prijave terjatev pred slovenskimi sodišči

namreč potrjujejo oceno papeževega posebnega odposlanca iz leta 2010 Gianluca Pireda, da znašajo dolgovi, ki jih cerkev pušča za seboj, vrtoglavih 800 milijonov evrov. Zelo verjetno še več, saj so v vseh treh omenjenih cerkvenih podjetjih v stečaju upraviteljice že priznale za več kot 900 milijonov evrov terjatev, od tedaj pa terjatve samo zaradi obresti rastejo za približno 3,5 milijona na mesec.

Natančna ocena škode bo sicer znana maja, ko bodo Mojca Breznik, Vida Gaberc in Alenka Gril, upraviteljici holdinga Zvon Ena in Dva ter upraviteljica podjetja Gospodarstvo Rast, predstavile prečiščene sezname terjatev. Že sedaj pa je jasno, da bo cerkveni bankrot daleč najbolj prizadel državne banke, ki so cerkvi očitno brezpogojno zaupale. V prisilni poravnavi Istrabenza bodo denimo banke sčasoma dobile povrnjena vsa posojila; tudi pri zlomu mreže Boška Šrota je NLB svoja posojila zavarovala z deležem v Mercatorju in bo prej ali slej primerno poplačana. To pa se ne bo zgodilo v primeru cerkvenega bankrota. Že lani, v času pogajanj o prisilni poravnavi, je postalo jasno, da cerkveni holdingi bankam težko vrnejo več kot 15–16 odstotkov vseh t. i. navadnih, torej nezavarovanih terjatev oziroma posojil. NLB, ki je v zgodbi nasedla s kar 90 milijoni evrov navadnih terjatev, bi tako do leta 2015 vrnila le 13,8 milijona evrov.

Nasedle banke, nasedle firme

Očitno je torej, da bo cerkvena polomija na eni strani hudo prizadela državne banke. Skupina NLB je skupaj z Banko Celje v času prisilne poravnave prijavila za kar 340 milijonov evrov terjatev, NKBM za 51 milijonov, Abanka, kjer je največji posamični lastnik državna Zavarovalnica Triglav, pa za 139 milijonov evrov. Cerkev bo izgubila za nekaj deset milijonov evrov nepremičnin, od zastavljenega dvorca Betnava, orglarske delavnice, samostana Studenice, Kolpingovega doma do Slomškove knjigarne. Na drugi strani bodo kratko potegnili tudi podjetja. Mnoga med njimi so morala cerkvi posoditi denar, ki je sedaj za njih za vedno izgubljen. Steklarna Rogaška je cerkvenim holdingom posodila kar 17 milijonov evrov, Helios 5,3 milijona, Mladinska knjiga 4,6 milijona, Iskra Avtoelektrika pa je prijavila milijon evrov terjatev.

Cerkev je imela prek svojih holdingov deleže v okrog 50 podjetjih, ki so sedaj že praktično na razprodaji. Scenarij, ki bo letos sledil v postopku stečaja, je znan: banke so že ali še bodo zasegle posamezne deleže, se v konzorciju združile za skupni nastop in nato iskale kupce. Najpomembnejše podjetje med njimi je gotovo skupina Helios Domžale z Be-

linko, kjer je imela cerkev v lasti največji posamični, skoraj 40-odstotni delež in ki je danes sodeč po cenah na ljubljanski borzi vreden okrog 45 milijonov evrov. Uroš Slavinec, predsednik uprave skupine, v kateri je zaposlenih 2536 ljudi, priznava, da situacija »ni dobra«. Pravi, da banke, v prvi vrsti je to NLB in potem Abanka, poskušajo sestaviti konzorcij, ki bo njihovo podjetje prodal, za podjetje pa naj bi se že zanimali tuji strateški partnerji in skladi. V Sloveniji milijonov, s katerimi bi kdo kupil Helios, seveda ni, sam pa je že pred časom NLB in državo, ki je velika posredna lastnica, pozival k preiščljenim potezam.

Heliosu sledi Cinkarna Celje, kjer je bila cerkev ravno tako največja posamična lastnica deleža, sedaj vrednega tam okrog 17 milijonov evrov. Generalni direktor Cinkarne Tomaž Benčina spominja, da sta v zadnjem letu NKBM in Banka Koper manjše deleže že odsvojili, konzorcij bank in lastnikov, ki se sedaj še vzpostavlja, pa si prizadeva za razmeroma hitro prodajo. Temu naj bi bila po njegovem naklonjena tudi sedanja oblast: »Politično stanje je seveda takšno, da se bo država potrudila, da bo prodala vse, kar se da prodati. Za kakšno ceno, pa je drugo vprašanje,« pravi. In ker je Cinkarna precej uspešno slovensko podjetje z okrog 1050 zaposlenimi, Benčina pričakuje, da bo njegovo podjetje med prvimi, ki ga bo konzorcij lastnikov prodal. Jasno, da na tuje. V Sloveniji »tega denarja niti slučajno ni«, ugotavlja.

A še pred Heliosom ali Cinkarno bo verjetno za okrog 20–25 milijonov evrov prva prodana Steklarna Rogaška. V podjetju, kjer je zaposlenih skoraj 1000 delavcev, pravkar poteka pregled poslovanja, ki ga izvaja družba KPMG in ki bo služil kot informacija zainteresiranim kupcem. Ti naj bi prospekte dobili že prihodnji mesec, nadškofija Ljubljana oziroma njeno podjetje Metropolitana, ki prodaja 70-odstotni delež v podjetju, pa bo s tem poplačala dolg, ki je nastal po tem, ko je mariborska nadškofija izživelja svoja hotelnija po vlaganjih v naftno industrijo. Gre seveda za znan primer kupovanja Petrolovih delnic v času prve Janševe vlade, za kar si je mariborska nadškofija sposodila 20 milijonov od državnih Dravskih elektrarn in jih zapravila v prevzemni vojni z Istrabenzom. Na pomoč ji je nato priskočila ljubljanska nadškofija, si sposodila denar, sedaj pa bo račun plačala steklarna, medtem ko je mariborska nadškofija izgubila vpliv na Abanko.

10 tisoč delavcev

Seznam družb na razprodaji pa s tem še ni izčrpan. Med večjimi podjetji je na spisku tudi delež v podjetju Cetis s 350 zaposlenimi in pa seveda 70-odstotni delež Mladin-

ske knjige, ki je s 1400 zaposlenimi največja slovenska založba. Kot so nam sporočili iz uprave, si želijo »takšne lastnike, ki bodo pri odločitvi za nakup upoštevali tudi širše družbeno poslanstvo Mladinske knjige«, a sami se seveda v proces prodaje ne morejo vmešavati. Če upoštevamo še cerkvene deleže v podjetjih, kot so Terme Dobrna (160 zaposlenih), podjetje Gea (104 zaposleni), pa tudi Iskra Avtoelektrika, kjer je bila z 22 odstotki ravno tako največji relativni lastnik in kjer dela 2500 delavcev, lahko pridemo do impozantne številke skoraj 10 tisoč zaposlenih. Direktorji družb, s katerimi smo se pogovarjali, priznavajo, da jih bodo (državne) banke prej ali slej prodale. Njihova usoda bo kmalu odvisna od vlade, ki bo imela na eni strani prek NLB, na drugi pa prek Agencije za upravljanje kapitalskih naložb (AUKN) odločilno besedo. Razen seveda, če bo NLB na hitro prodana.

Za ta polom bibličnih razsežnosti so na eni strani krive državne banke, ki so preveč lahkomišerno zaupale cerkvi in ji dajale nezavarovane kredite. Gotovo pa največji del odgovornosti nosi cerkev s svojimi finančnimi prizadevanji. Precej odmevno interpretacijo o navezi med NLB in cerkvijo je nedavno omenil predstavnik **malih delničarjev** v holdingih – skupaj jih je več kot 60 tisoč – Rajko Stankovič, češ da že »vrabci čivkajo, da je bivši član uprave NLB Alojz Slavko Jamnik 'odgovoren' za večino kreditov ... 'ugodnih kreditov' in zdaj dolgovi cerkvenih holdingov Zvonov Ena in Dva, katerih skupni vezni člen je še tretji brat - ljubljanski pomožni škof dr. Anton Jamnik«. Slavka Jamnika, ki je bil v NLB od julija 2007 do 2009 kot član uprave NLB odgovoren tudi za poslovanje z velikimi podjetji, bil pa je tudi nadzornik v Banki Celje in nadzornik v »cerkveni« Mladinski knjigi, smo zato prosili za pojasnilo.

Odgovoril nam je, da je v času, ko je bil član uprave NLB, banki v resnici uspelo znižati »izpostavljenost« NLB do obeh cerkvenih holdingov s približno 200 milijonov evrov na 150, Banka Celje pa naj bi večino kreditov cerkvenim družbam podelila, še preden je sam leta 2007 postal njen nadzornik. Njegov brat, pomožni škof Anton Jamnik, pa je bil v ljubljanski nadškofiji tedaj pristojen za šolstvo. Seveda so razne špekulacije, tudi razlaga o navezi ali »krivdi« bratov Jamnik, velike poenostavitve. Ki pa so tudi posledica cerkvenega molka o dejanskih krivcih za ta polom bibličnih razsežnosti. Na to je nedavno opozoril pater Bogdan Knavs. V odprtem pismu Komisiji Pravičnost in mir je izpostavil, da se sam ne more v pogovorih z verniki nasloniti na nobeno »jasno, odkrito in odločno besedo, ki bi jo izrekli slovenski škofje ali ljudje, ki so v naši Cerkvi odgovorni za to, na besedo, s katero bi zahtevali osebno odgovornost

za nastalo stanje«, zahteval je, »da krivci osebno priznajo krivdo in jo tudi obžalujejo«.

Cerkvena avantura

Razumljivo je, zakaj pater Knavs odgovora na svoje vprašanje ni dobil. Zato, ker osebno odgovorni za ta cerkveni propad sedijo v samem vrhu RKC. Za pot v smeri kazino kapitalizma se seveda ni odločil »neki« Mirko Krašovec osebno, sedaj že skorajda ekskomunicirani in odstopljeni bivši ekonom mariborske nadškofije, ampak je bila to v začetku odločitev slovenske cerkve. Slovenska škofovska konferenca je namreč na podlagi pobud iz leta 1989 tri leta pozneje imenovala posebno skupino izvedencev, odbor za ustanovitev banke, v kateri so poleg vodje, ekonomista mariborske škofije sodelovali tudi ekonomista ljubljanske in koprške škofije ter drugih župnij ali redov, pomoč pri ustanovitvi pa je RKC dobila iz Nemčije. Pri ustanavljanju banke po vzoru nemške banke »Liga« sta npr. pomagala izseljenska duhovnika Stanko Gajšek iz Ingolstadta in Janez Pucelj iz Oberhausna. A ustanovitev Krekove banke leta 1993, zgrajene na temeljih »krščanskega socialnega nauka«, kot je tedaj RKC pod vodstvom Alojza Šuštarja sporočila duhovnikom, je bila še hvalevreden projekt.

Nato je RKC leta 1994 ustanovila Krekovo družbo, ki je začela zbirati privatizacijske certifikate. Tudi te so – ne samo v Mariboru, ampak po vsej Sloveniji – v cerkvi zbirali s sklicevanjem na božje zapovedi.

Naložbo certifikatov v Zavod sv. Stanislava v Ljubljani so recimo leta 1994 v zavodu opravičevali, češ da bo ljudem ta razumna in preudarna naložba »prinašala notranje veselje zdaj in v večnosti. Saj so to storili iz ljubezni do Boga in do slovenskega naroda. Bog, ki vidi na skrivnem, jim bo povrnil«. Uspeh tako ni izostal, od 22 družb za upravljanje je cerkev, oziroma »družina Krekovcev«, postala šesta največja po zbranih certifikatih. A tudi ta, druga etapa je še bila v okviru cerkvenega nauka. Ali kot je v nedavnem pismu zapisal pater Knavs »... zbirali smo certifikate, ustanovljena je bila Krekova banka, da bi bilo v duhu Janeza Evangelista Kreka slovensko bančništvo bližje ljudem in za ljudi. Duhovniki so ljudi nagovarjali, naj vložijo certifikate v Krekove sklade. Potem pa ... 'Nekdo' je zapravlil denar ubogih.«

Kdo je potem zapravlil »denar ubogih«? Je bil to Mirko Krašovec, ki je sedel kot nadzornik v Krekovi družbi in Krekovi banki? Leta 2002 je Cerkev – s tem so spet soglašali vsi škofje – Krekovo banko prodala avstrijski skupini Raiffeisen za 35 milijonov evrov. Torej v nasprotju s 15 razlogi za ustanovitev banke, ki so jih v cerkvi septembra 1992 poslali vsem slovenskim in izseljenim duhovnikom. Nato pa se je s tem denarjem leta 2005 zgodil me-

nedržerski prevzem premoženja, zbranega v certifikatih. Leta 1997 ustanovljeno podjetje mariborske nadškofije Gospodarstvo Rast, ki se je dotlej ukvarjalo z vinogradništvom in orglarstvom, je prevzelo holding Zvon Ena oziroma bivšo Krekovo družbo. Okrog 14-odstotni delež so s 7,1 milijona evrov povišali prek 50 odstotkov in nato že kmalu najeli gromozanske kredite. Predvsem pri NLB. Ta denar so investirali predvsem v T2, v podjetje, ki naj bi premagalo Telekom.

Krivec

Te odločitve je sprejel gospodarski svet mariborske nadškofije. Gospodarski svet ima po zakoniku cerkvenega prava ključno vlogo pri sprejemanju vseh ekonomskih odločitev. Mimo odločitev gospodarskega sveta ne sme noben drug, tudi Kraševac ne.

Kramberger želi 3,4 milijona evrov

Medtem ko je Miranu Krambergerju Telekom dve leti nakazoval plačo, je ta očitno ustanavljal konkurenco – T2. Za kar sedaj želi 3,4 milijona.

Cerkvena finančna piramida se je na koncu zrušila zaradi nepremišljenih in prevelikih investicij v T2, katerega idejni oče bi naj bil Miran Kramberger, nečak bivšega mariborskega nadškofa Franca Krambergerja, bivši član programskega sveta NSi in bivši svetovalec evropskega poslanca Lojzeta Peterleta za področje visoke tehnologije.

Miran Kramberger, ki je sprva delal v Telekomu, kjer je ustanovil Siol in bil njegov direktor, sicer nikoli ni javno spregovoril o svojem sodelovanju s T2. Razumljivo, zakaj ne. Ko je namreč leta 2004 zapustil Siol, naj bi dobil kar 200 tisoč evrov odpravnine, poleg tega pa še dveletno nadomestilo zaradi uveljavljanja konkurenčne klavzule. Za to, da se ni zaposlil ali delal za podjetje, ki se ukvarja s

Pri tem je bil zgolj izvrševalec višje volje. Gospodarski svet mariborske nadškofije je sprejel vse ključne odločitve, od že omenjenega menedžerskega prevzema do vlaganj v T2. Še celo za vrtenje pornografije v TV-ponudbi T2 je bil odgovoren gospodarski svet. In kdo je ta svet vodil?

Za kratek čas sta svet na koncu vodila škof Peter Štumpf in škof Marjan Turnšek. V ključnih letih, od leta 2000 do 2006, pa je svet v mariborski nadškofiji vodil Anton Stres, tedaj pomožni škof in sedaj ljubljanski nadškof metropolit. Torej šef slovenske cerkve. In to je razlog, zaradi katerega cerkev še dolgo ne bo na glas spregovorila o odgovornih za to katastrofo bibličnih razsežnosti. In morda je tudi Vatikan to želel, ko je Stresa imenoval na čelo slovenske RKC. x

telekomunikacijami, naj bi vsak mesec, dve leti, prejemal dobrih 10 tisoč evrov bruto.

A lansko leto se je na seznamu terjatev v prisilni poravnavi T2 med drugim pojavil prav Miran Kramberger, v postopku prisilne poravnave družbe T2 je prijavil za kar 3,4 milijona evrov terjatev. S Krambergerjem sicer nismo govorili, na našo prošnjo se ni odzval, je pa stečajna upraviteljica T2 Milena Sisinger že lani povedala, da Krambergerjeve terjatve izvirajo iz leta 2006, ko naj bi Kramberger s tedanjim direktorjem T2 Matevžem Turkom podpisal pogodbo »o izdelavi rešitve tehnično-ekonomske težave v T2«.

Med drugim je tudi dejala, da se Kramberger šteje za avtorja in ustanovitelja T2 in zato zahteva plačilo omenjenega zneska, a ker za terjatve ni predložil prepričljivih dokazov, naj bi ga zavrnila. Kramberger seveda ni v nekaj mesecih leta 2006 zaslužil 3,4 milijona. Očitno je torej, da je hotel plačilo za svoje preteklo delo, za čas, ko je od Telekomu dobival astronomsko nadomestilo. Svojega glavnega konkurenta je torej plačeval kar sam Telekom. Mariborska nadškofija, ki je imela leta 2006 stvari še pod trdnim nadzorom, pa je vse to dopuščala. x

Za stečajnega rekorderja je doslej veljal propadli poskus prevzema Merkurja. Za njim je ostalo 471 milijonov evrov terjatev. Stečaj cerkvene finančne hobotnice pušča za seboj 700 milijonov.

Tudi Miran Kramberger, spiritus agens T-2, je projekt zasnoval v grehu. / Foto: Denis Sarkič

Mirko Krašovec, ekonom mariborske nadškofije, nadzornik Krekove banke, nadzornik Krekove družbe je bil predvsem Stresov izvrševalec. / Foto: Borut Krajnc

Stran / Page: 18

Doseg / Reach: 58000

Država / Country: SLOVENIA

Površina prispevka / Size: 2033 cm²

7 / 7

Denar bodo izgubila tudi podjetja. Steklarna Rogaška je cerkvenim holdingom posodila kar 17 milijonov evrov, Helios 5,3 milijona, Mladinska knjiga 4,6 milijona, Iskra milijon ...

167 mio €

terjatev je za
seboj pustil
Boško Šrot.

700 mio €

terjatev je za
seboj pustil
Anton Stres.

Nadškofijsko Gospodarstvo Rast ima na računu le še 311 evrov, v kleti pa ima razne barve, lake, razredčila. NLB sedaj od njega terja vračilo 91 milijonov evrov posojila.